

CIRCUSSEN IN OOSTENDE, VAN 1850 TOT NU

door Jan INGHELBRECHT

Deel 1 : oorsprong

Het Circus is fascinerend en mysterieus mede, door het feit dat het bevolkt wordt door mensen die we niet echt kennen maar die toch door het oneindig reizen een eigen wereld gecreëerd hebben. Met wetten en tradities. En niettegenstaande het Circus zowel in de film als in de literatuur eerder romantisch wordt voorgesteld, is het een harde wereld met nauw omschreven regels, waar discipline en zelfs tucht zeer gerespecteerd (moeten) worden.

Men huwt alleen met mensen uit het 'milieu', men heeft kinderen, veel kinderen, om de toekomst te garanderen. Kinderen krijgen (circus)-opleiding van de ouders. Dus traditie wordt overgedragen. En juist door het strikte levenspatroon hebben ze een evenzeer 'vreemde' kijk op ons, als wij op hen. We zijn buitenstaanders in hun ogen, of 'gadjo's', wat 'boer', 'vreemde', 'dommerd' betekent en uit het Romanesj stamt.

Door het constant reizen zijn ze ook meertalig. Maar wie met een circus mee wil om de wereld te zien, komt bedrogen uit. In het circus wordt hard gewerkt, ook na de voorstelling. Er is weinig tijd voor toerisme.

Presteren telt.

Want een acrobaat die een 3-voudige salto draait heeft een grotere gage dan één die een dubbele presteert. "Kunnen" en "prestige" zijn belangrijk in die wereld van glamour. En wie de top haalt treedt op tijdens het Circusfestival van Monaco.

En zo komen we bij de eerste link met ons Oostende. Onze zusterstad organiseert immers jaarlijks het 'mekka' van de circuskunst. De crème de la crème treedt er graag op voor een publiek van kenners en hoopt met een valies vol werkaanbiedingen huis- of caravan-waarts te keren.

De echte vader van het circus zoals we dat nu kennen was een Engelsman. Hij heette Philip Astley, was ex-militair, had ervaring met paardendressuur en gaf vanaf 1769 voorstellingen in openlucht op een groot terrein in Londen. Een plaat aan de gevel van het Waterloo Station herinnert ons eraan dat op die plaats ooit de eerste circusvoorstellingen plaatsvonden voor een select publiek dat de paardendressuur zeer wist te appreciëren. Maar hun bewondering was van korte duur en het getoonde werd gauw als saai aanzien. Zodat Astley beroep ging doen op andere visuele kunstenaars. Dus kwamen koorddansers en jongleurs en komieken het paardenvolk vervoegen. Trouwens, over de oorsprong van de clown wordt steeds gediscussieerd. Engelsen beweren dat het woord afgeleid werd van 'clod' wat boer betekent, terwijl Italianen zweren bij de traditie van het Commedia dell'arte...

En vanuit Engeland ging Astley het continent veroveren. Hij koos in 1774 Parijs om zijn voorstellingen aan de man te brengen en bouwde er een amfiteater dat trouwens een paar keer afbrandde. Hij werd opgevolgd door ene Antonio Franconi die uit het Noord-Italiaanse Udine kwam en zelf ruiter was en door Louis Dejean die de Franconis ter hulp kwam bij het bouwen van hun 'stenen' circus. En vlakbij 'hun' circus aan de Boulevard du Temple, staat nog steeds het Cirque d'Hiver, dat in 1853 als "Cirque Napoléon" de deuren opende en in de circuswereld nog heden ten dage erkend wordt als het 'mekka' van de circuskunst. Maar Astley was ook in Brussel te gast; in 1787 bracht hij op 28 februari circus in de "domaniale maneige van de Warande". Terug naar het "Cirque Napoléon"; de Fransman Jules Léotard presenteert er in 1859 een nieuwigheid: de trapeze.

En het gebouw zèlf is sedert 1934 in handen van de Circusdynastie Bouglione, die zowel voor als nà WO2 Oostende bezocht met haar tentcircus.

14de jaargang n° 79

September 1934

De Brabantsche Folklore

W. H. TEN HOET PARSON

Geloof en Bijgeloof

in de

Circuswereld

BULLETIJN VAN DEN DIENST VOOR GESCHIEDKUNDIGE
EN FOLKLORISTISCHE OPZOEKINGEN VAN BRABANT

12, OUD KOORNHUIS, BRUSSEL

Bijgeloof – een begrip in de circuswereld!

2010 -62

Iedere Franse stad die zichzelf respecteerde, bezat immers een vast circusgebouw waar gezelschappen enkele weken lang, soms met wekelijks wisselende programma's, hun voorstellingen brachten. Lyon, Lille, Limoges, Troyes, Rouen, Amiens, Douai, Chalons sur Saône hadden of bezitten nog steeds een vast Circusgebouw.

Noemenswaardig voor Oostende is het feit dat Koning Leopold II plannen liet tekenen voor een eigen (Oostends) circusgebouw: architect Charles Girault ontwierp in 1902 een project, inclusief Koninklijke Galerij en een circusgebouw dat zou opgetrokken worden op de huidige parking van het Thermae Hotel (kant Mariakerke) en dat duidelijk geïnspireerd was op dat van Amiens. Helaas bleef het bij plannen...

Parijs had naast het Cirque d'Hiver nog een Cirque d'Été in het Park waar nu het Théâtre Marigny is, een grote arena 'Hippodrome' aan de Boulevard Clichy, een Nouveau Cirque inclusief piscine voor waterballetten aan de rue Saint-Honoré, het Cirque Fernando, later Médrano genoemd, een circustempel 'Métropole' aan de Avenue de la Motte Piquet en een 'amateur' circus in het Bois de Boulogne. Dit Circus Molier werd door Mr. Ernest Molier geleid en bracht artiesten van diverse pluimage, schrijvers, acteurs en schilders in de piste die voor één keer circusartiest speelden en door de 'beau monde' toegejuicht werden. Want circus was elitair in die tijd. Eigenlijk een voorloper van het 30 jaar geleden opgehouden maar vanaf 2010 hervatte 'Gala de l'Union des Artistes' in het Cirque d'Hiver.

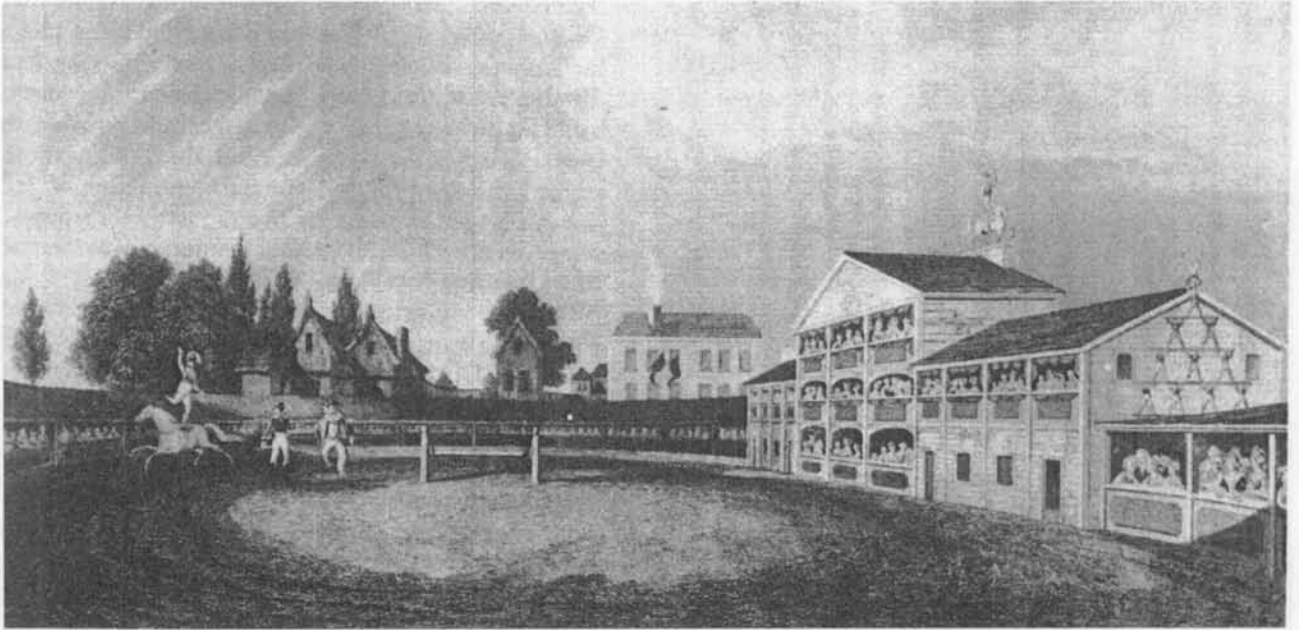
Elitair maar jammer genoeg gebonden aan één locatie. Hetgeen betekende dat regelmatig nieuwe producties moesten voorgeschoteld worden, wat vaak duur en vooral arbeidsintensief was. Dus ging men op reis.

Eerst in houten constructies, vergelijkbaar met de spiegel- en danstenten die we tegenwoordig op festivals zien. Een paraplu-vormige koepel, eerst met teer en later met zeil overspannen en een ronde houten zijwand.

En zo stond bv. in 1873 het Franse circus Rancy opgesteld aan de oosthelling van het Kursaal, op de hoek van de Boulevard du Nord (thans Van Iseghemlaan). Première was op dinsdag 26 augustus maar tien dagen vooraf werd al begonnen met de bouw van het Circustheater. Het gezelschap speelde toen nog in Amiens.

—
Ville d'Ostende.
—
RAMPE DU KURSAAL,
—
CIRQUE RANCY
TOUS LES SOIRS 8 H.,
Grande Représentation
—
Les Jedis et Dimanches
IL Y AURA 2 REPRÉSENTATIONS
La première à 5 h^s, la deuxième à 8 h.

Cirque Rancy dat in juli en augustus 1886 aan het Kursaal stond opgesteld

Astley's arena in Londen, op de plaats waar zich het huidige Waterloo Station bevindt (1769)

Maar, vooraleer de circussen die Oostende bezochten de revue te laten passeren, wens ik nog iets vertellen over die houten constructies.

De logistiek van menig circus liet het in die tijd niet toe de speelhal van stad naar stad te verhuizen. Het rijdend materiaal beperkte zich steeds tot karren die door mens en dier werden bewoond en materiaalwagens voor spullen die tijdens de voorstelling nodig waren. Geëngageerde artiesten woonden altijd in pensions. Zo hadden grotere steden en ook Oostende trouwens, één of meerdere pensions met kookgelegenheid. In Antwerpen en Brussel waren die te vinden in de buurt van de variététheaters, in Oostende was er een artiestenpension op het Vander Sweeplein (thans Ernest Feysplein).

Opvallend in de geraadpleegde kranten was de steeds terugkomende openbare verkoop van 'houten panelen en geraamtes' voortkomende uit de constructie van circus x of y dat daags voordien onze stad verlaten had. Er waren zelfs gespecialiseerde aannemers die ook van stad tot stad trokken om circussen op te bouwen net voordat het eigenlijke gezelschap arriveerde. Bovyn en Detaille uit Wallonië waren de meest gekende.

In het tweede deel verwelkomen we grote (en minder grote) namen uit de Circuswereld die Oostende bezochten tot vóór WO2. Wie ze waren en wat ze de Oostendenaars en toeristen voorschotelden vernemen we dan. Ze waren opgesteld op de meest uiteenlopende locaties. Niet minder dan 21 Oostendse pleinen stonden vanaf 1865 ter beschikking van de reizende kunstenaars.

ERRATA

In het december-nummer 2009:

blz. 2009-263: 20e lijn: lees Prinses Grace.

blz. 2009-265: 3e lijn: lees Raymond Liévyn.

In het januari-nummer 2010

blz. 2010-7: 1e paragraaf, 3e lijn: lezen noordkant i.p.v. oostkant.

In het februari-nummer 2010

blz. 2010-38: 3e paragraaf, 2e lijn: lezen 17 Provinciën i.p.v. 12 Provinciën..

blz. 2010-41: 1e paragraaf, 6e lijn: lezen Plassendale-Nieuwpoort i.p.v. Passendale-Nieuwpoort.

Sorry voor deze fouten, maar juist is juist!